

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

Nummer 4 • 2015 • Årgång 70

Brottskontroll i Norden

Banbrytande eller steget efter?

Kriminalpolitik och välfärd

I otakt med forskningen

I Europarådets tjänst

Samtal pågår med Per Granström

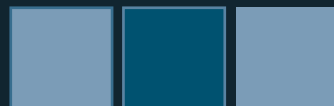
Historielös kriminalvård

Fängelsemuseum förlorar ekonomiskt stöd

Tidskrift för debatt om human kriminalvård

Grundad 1946 av Svenska Fångvårdssällskapet

Utkommer med fyra nummer per år.

- 3** Redaktören har ordet
- 4** Brottslighet och brottskontroll
- 11** Human eller repressiv kriminalpolitik
- 13** Kriminalpolitik och välfärdssamhällets misslyckanden
- 16** Samtal pågår med Per Granström
- 21** Behöver kriminalvården sin historia?
- 23** Hälsobefrämjande arbete på anstalten Tidaholm
- 25** Insatser i samhället är avgörande för återfall
- 27** I korthet

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

NR4•2015•ÅRGÅNG 70

REDAKTIONENS ADRESS

Tidskrift för Kriminalvård
Box 2562•403 17 GÖTEBORG

REDAKTION

Birgitta Göransson, ansvarig utgivare
0708-261200 • redaktion@tfkriminalvard.org

Gunnar Engström • 0705-180546
redaktion2@tfkriminalvard.org

Thomas Ekbohm • 0708-180544
redaktion3@tfkriminalvard.org

HEMSIDA

www.tfkriminalvard.org

REDIGERING

Frans Schlyter
webbredaktion@tfkriminalvard.org

GRAFISK FORM

Forma Viva • Linköping

Manusstopp: nr 1•2016 är 1 feb 2016

Tidskriften utkommer med 4 nummer per år.

Prenumerationspris 200 kr per år.

Medlemskap privatpersoner

inkl. tidskrift 150 kr per år.

Prenumerationsärenden och register

Hans-Olof Larsson • register@tfkriminalvard.org

Postgiro: 298060-5

Tryckeri: www.myran.biz

ISSN 0040-6821

Tidskrift för Kriminalvård utges sedan 1946

med Svenska Fångvårdssällskapet som ägare.

Åsikter och idéer som framförs i signerade artiklar
eller i intervjuer står helt för artikelförfattarens eller
den intervjuades räkning.

Redaktören har ordet

Välkommen till ett nytt nummer av Tidskrift för Kriminalvård. I detta nummer behandlas kriminalpolitiska frågor. Straffrättsprofessorn Per Ole Träskman ger oss ett hundraårs-perspektiv på den kriminalpolitik som förts i Norden. Alltifrån betoning på individualpreventiv behandling, rasbiologins inflytande till en evidensbaserad politik. Thomas Ekbohm, ordförande i Skyddsvärnet i Stockholm, beskriver de olika delarna av kriminalpolitiken och från en föreläsning av åklagare Jonatan Meyer åskådliggörs hur straffsystemet fångar upp de som trillat igenom välfärdssamhällets skyddsnät. Vi vet genom forskning de senaste 50 åren att barn som växer upp med föräldramissbruk eller utsätts för våld, har en ökad risk att fastna i kriminalitet. Prevention måste sättas in tidigt. Sverige har unika förutsättningar med Mvc och Bvc som möter alla barn. Ge dem resurser att kompensera föräldrars omsorgsbrister.

Det går inte att straffa bort ett missbruk. I stället för att låta rättsväsendet till mycket stora kostnader ta hand om missbrukare borde medlen överföras till behandlande insatser. Portugal har gjort så, vilket lett till mer vård, fler i behandling, färre HIV smittade och inget ökat missbruk.

I Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete måste de kognitiva programmen kompletteras med flera andra insatser. Tidaholm visar i en artikel vägen till hälsofrämjande insatser.

Europarådet som inrättades efter andra världskriget värnar och garanterar mänskliga rättigheter. Där finns Europadomstolen och en tillsynsorganisation (CPT) utifrån konventionen mot tortyr. Europarådet med sina 47 medlemsstater är viktigare än någonsin när demokratiska och mänskliga rättigheter hotas som idag. Tfk har fått en intervju med den svenske representanten i CPT, Per Granström.

Kriminalvården behöver kunna sin historia och lära av den. Under årtal har ett fängelsemuseum byggts upp med stöd från ledningen. Nu har man beslutat dra in detta stöd. Kriminalvårdens huvudkontor har fått växa från 480 till 900 medarbetare de sista åren. Det är med sorg i hjärtat jag konstaterar att man inte har råd att ge medel till en enda tjänst på Sveriges enda fängelsemuseum. Polisen har däremot råd att värna sin historia.

Birgitta Göransson
redaktion@tfkriminalvard.org

Brottslighet och brottskontroll i de Nordiska länderna:

Banbrytare eller efterslätrare?

Per Ole Träskman, professor i straffrätt vid juridiska institutionen i Lund och docent i straffrätt vid Helsingfors universitet, medverkade i april 2015 när Kriminalistföreningen i Finland firade 80 års jubileum med ett anförande om brottslighet och brottskontroll i Norden under de senaste 100 åren. Föreläsningen redovisas i sin helhet i *Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab* i augustinumret 2015. Tfk har genom Per Ole Träskman fått ett koncentrat av föreläsningen.

Av Per Ole Träskman

Slutet av 1800-talet och början av 1900-talet var en ideologisk brytningstid inom straffrätt och brottslighetskontroll. Det var tiden då den positiva straffrättsskolan fick sitt genomslag. Straffets syfte och berättigande låg i vad man kunde uppnå genom de straffrättsliga påföljderna. Nyckelorden var Sicherung, Besserung und Abschreckung. Valet av påföljden för ett brott handlade om ett val mellan olika påföljder i syfte att finna den som hade störst effekt på orsaksfaktorer som leder till brott. Straffrätt, kriminalpolitik och brott i de nordiska länderna uppmärksammades inte alls. Internationellt sett upptäcktes den nordiska straffrätten och de nordiska kriminalvetenskaperna först efter Andra världskriget.

”En brottslighetens flodvåg” i Finland på 1930-talet

I januari 1934 ordnades en antibrottslighetsvecka i Helsingfors. De föredrag som hölls under veckan publicerades i en bok med titeln ”Brottsligheten och möjligheterna för dess bekämpanden”. De flesta föredragen kännetecknades av en svartsyn. Man menade sig se ”en brottslighetens flodvåg” som krävde kraftanstängningar för skyddande av samhället mot faror som ”från de asociala elementens” sida hota detsamma. Justitieministern Eric J. Serlachius beskrev medborgarinitiativet som – ”...ett prisvärt initiativ av ett antal för vår folkuppfostran och för samhällslig hygien nitälskande personer att försöka bringa allmänheten till insikt om vådorna av att inte hejda den nedslående utveckling...”

Professor och friherre R.A. Wrede beskrev situationen på följande sätt: *Denna brottslighet utgör inte blott en skamfläck för Finlands folk. Den innebär även en fara för vårt folks moral och för hela dess kultur.*

Sociologiska skolan

Detta var tidsandan då Kriminalistföreningen i Finland grundades år 1934. När det gäller straffideologi var tidpunkten präglad av den sociologiska skolans tankar med stark betoning av individualpreventionen och dess vård- och behandlingsideologi. Men också samhällsskyddet var i fokus. Forskningens betydelse betonades när det gällde kunskap om brottsligheten. Men denna forskning var bara i liten grad straffrättslig, knappast alls sociologisk, men desto mer biologisk, psykiatrisk och genetisk. Flera av tidens ledande brottsforskare menade att den enda rätta kriminologin var psykiatrin. När det handlade om lagreformer handlade det framför allt om att skapa nya påföljder som villkorligt straff (för tillfällighetsbrottslingar) men framför allt påföljder för att oskadliggöra återfallsbrottslingarna och andra som uppfattades som samhällsfarliga. Man tog i bruk tidsbestämda påföljder som internering och förvaring, man införde tvångssterilisering och ibland också tvångskastrering samt nya uppfostrande påföljder för unga brottslingar. Inspiration och förebilder söktes ofta i Tyskland, ibland t.o.m. med tydliga nationalsocialistiska förtecken. Degenerationsläran var omhuldad och den la grogrunden för att använda sterilisering som en social kontrollmetod.

Några av de mest framträdande kriminalpolitikerna vare starka anhängare av rasbiologin. Detta var fallet med Olof Kinberg i Sverige och Harry Federley i Finland. Kin-

berg hävdade ofta som sin uppfattning att det var det biologiska arvet och inte miljön som vara betydelsefull ifråga om brottslighet:

”såsom varje praktisk kriminolog vet finnes det individer hos vilka den naturliga tendensen till asociala eller antisociala handlingar är så stark, att de komma att begå brott, likgiltigt i vilken miljö de befinna sig. Det är brottslingar av denna typ som Lombroso kallade rei nati, födda förbrytare...” ”I vissa fall måste miljön betraktas som en funktion av anlaget. Den antisocialt disponerade har sålunda alltid tillfälle att förskaffa sig den dåliga miljö han eventuellt behöver, för att hans dåliga anlag skola nå sin fulla utveckling”

Hans Federley var extra ordinarie professor i genetik vid Helsingfors universitet. I en uppmärksam artikel i tidskriften *Nya Argus* lade han fram ”bevis” för att de demokratiska idealen saknade varje vetenskapligt stöd. Människorna är inte alls lika; och dessutom är skillnaden mellan en av den moderna kulturens ledande personligheter och den australiske vilden vida större än steget från vilden till människoapan. Även inom Europas befolkning fanns enligt honom åtskilliga individer som inte alls höjde sig över vildens nivå. Demokratin skulle ge dessa mindervärdiga element lika stort inflytande som de högtstående. Dessutom är mindervärdigheten inte alls en produkt av sociala faktorer, utan följden av en ogynnsam kombination av arvenheter enligt Federley.

Det var därför också konsekvent att både Federley och Kinberg förespråkade tidsbestämda straff, stränga kontrollåtgärder mot lösdrivare och alkoholmissbrukare samt tvångssterilisering.

Krig och efterkrigstid

Andra världskriget berörde de nordiska länderna på olika sätt. Kriget påverkade allt också brottsligheten och kontrollen av den. I början av 1980-talet granskade en nordisk forskningsgrupp olika aspekter av brottslighet och kontroll under andra världskriget. Olika tolkningar presenterades. Å ena sidan har man påstått att kriget stärker moralen och därför minskar brottsligheten. Å andra sidan att kriget är demoraliserande och att brottsligheten därför ökar. Det senare antagandet förefaller vara riktigt när det gäller Norden åtminstone med avseende på vissa typer av brott som egendomsbrott. Kriminalpolitiska reformer fick vänta till efter kriget, då nya utmaningar kom med en omfattande ökning av brottsligheten i alla nordiska länder. Förklaringarna till ökningen är de gängse: ökad industrialisering, ökad urbanisering, ökad geografisk och social rörlighet, ökad alkoholkonsumtion och med tiden också ett ökat missbruk av andra rusmedel.

Den kriminalpolitiska utvecklingen

Den kriminalpolitiska utvecklingen under decennierna efter 1950 kan kort beskrivas med orden ”besvikelse, ny inriktning och nya alternativ”. Besvikelsen var en följd av att de tidsobestämda sanktionerna inte hade visat sig vara så effektiva som man förväntat sig och inte heller de straffskärpningar som följde en starkt ökande brottslighet. Det blev en ny ideologisk brytningstid. De nordiska länderna utvecklades alla till välfärdsstater och detta gav utrymme också för kriminalpolitiska kontrollsträvanden i en mer liberal riktning. Den kriminologiska forskningen gjorde sitt intåg i de nordiska länderna och gav en vetenskaplig grund för bedömning av vad som verkar och vad som inte verkar. Stora delar av politiken radikali-

serades och det ledde också till att det på kriminalpolitikens område uppstod aktiva grupper som ville förbättra bl.a. fångarnas förhållanden. De viktigaste av dessa var KRIM, KRUM och KROM, intresseorganisationer för fångar och aktiva i alla nordiska länder, som verkligen lyckades reformera vissa av de hårda förhållandena för intagna fångar.

”The Golden Age of Nordic Cooperation” och ”The Nordic Exceptionalism

Under denna period utvecklades det nordiska samarbetet betydligt. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi grundades 1962 med stort och starkt stöd från alla nordiska regeringar och en engagerad uppslutning bland kriminologer i alla nordiska länder. Också på kriminalvårdens område var samarbetet aktivt liksom mellan åklagarmyndigheterna.

Jag kallar denna period för *”The Golden Age of Nordic Cooperation”*. Utvecklingen ledde till det som internationellt har kallats *”den nordiska exceptionalismen”*. Detta uttryck täcker det faktum att fångtalet i Norden har hållits lågt som en följd av ett relativt lågt antal fängelse- och frihetsstraff i kombination med en generellt sett liberal och human kriminalpolitik samt en tolerabel brottslighetsnivå. I detta avseende har Norden på ett positivt sätt avvikit från de flesta andra länder.

Vad var det som lade grunden för den nordiska exceptionalismen? Det var flera medverkande faktorer som alla hölls samman av uppfattningen att kontrollpolitiken och kriminalpolitiken skulle byggas på rationalitet, humanitet och en generell värdeomedvetenhet. Den nordiska kriminalpolitiken och straffrättspolitiken byggdes på två

grundpelare: en defensiv kriminalpolitik och en nyklassisk syn på straffmätning och påföljdsval. Båda dessa grundpelare har rests efter överväganden om vad som ska kriminaliseras och vilken straffrättens funktion ska vara. Straffrättens funktion är inte primärt att lösa möjliga sociala problem som finns i samhället, utan att reagera på oönskat beteende på ett moraliskt acceptabelt sätt. Genom den defensiva modellen realiseras kraven på en rationell och human kriminalpolitik. Den är också nyckeln till en nyklassisk syn på straffmätning och påföljdsval. Straffen ska stå i rättvis proportionalitet till brottet. Straffen ska inte användas som instrument för att framtinga politiska eller sociala mål. En sådan instrumentell syn leder lätt till överstränga straff och en skadlig punitivism.

Nyklassicismen

Den nyklassiska synen slog först igenom i Finland genom nya bestämmelser om påföljdsbestämning. Straffet skulle utmätas så det stod i rättvist förhållande till brottets skadlighet och farlighet samt till den skuld gärningsmannen ådagalagt i brottet. De ledande straffmättningsprinciperna var jämlikhet och proportionalitet.

Den svenska reformen förbereddes grundligt genom en utredning genomförd av Brottsförebyggande rådet, av en omfattande offentlig utredning och en omfattande regeringsproposition. Senare har den nyklassiska synen också slagit igenom i de andra nordiska länderna men inte alls i lika ren form som i Finland och Sverige. I Sverige antogs de nya bestämmelserna om straffmätning och påföljdsval 1989. Påföljdsbestämningen består av två delar, dels straff-

mätningen som leder fram till brottets straffvärde och sedan valet av påföljd mellan de alternativa påföljder som kan väljas. Andra påföljder än fängelse ska väljas då alternativ står till buds.

Avkriminalisering och alternativa brottspåföljder

Under 1900-talets sista decennier stod möjligheterna att avkriminalisera brott och att ersätta de kriminalrättsliga påföljderna med administrativa påföljder högt i kurs. En avkriminalisering av sedlighetsbrott, sexualbrott och trafikbrott genomfördes. Fångtalen skulle hållas lågt och kritik riktades mot fängelse som straff. Efter granskning av forskning om allmänprevention och individualprevention pekade resultaten på att den allmänpreventiva effekten var osäker och effekterna av individualpreventionen t.o.m. negativa.

Samhällstjänst

Samhällstjänst som straffpåföljd är en produkt från 1970-talet. Möjligheten att döma till samhällstjänst växte fram i Europa efter att Europarådet i en resolution 1976 uppmanade medlemsstaterna att undersöka möjliga fördelar med samhällstjänst. I Norden ledde det till att man under ett antal år prövade påföljden innan den permanentades i alla nordiska länder. Samhällstjänst infördes inte i Norden utan motstånd. Men numera har samhällstjänsten blivit ett straff som erkänns vara gott och som används i stor utsträckning. Forskningen visar också att samhällstjänst är ett effektivt straff som sänker återfallsrisken.

Övervakning med elektronisk boja

Sverige var det första nordiska landet som införde elektronisk övervakning med fotboja. Efter att ha införts på prov permanentades elektronisk övervakning 1999. Fängelse upp till sex månader kan verkställas utanför anstalt genom intensivövervakning. För långtidsdömda kan elektronisk övervakning med fotboja utanför anstalten användas som ett led i frigivningen från anstalt. Fotboja i Sverige är ett sätt att verkställa ett utdömt fängelsestraff som beslutas av Kriminalvården inte domstolen. I Danmark infördes elektronisk övervakning med fotboja 2005 till dömda för rattfylleri och utvidgades 2013 till att gälla alla som dömts till ett fängelsestraff som inte överstiger 6 månader. I Finland infördes möjligheten att döma till övervakningsstraff med elektronisk fotboja år 2011. I motsats till vad fallet är i Danmark och Sverige är det i Finland domstolen som dömer ut straffet övervakning med elektronisk fotboja.

Fångtalet

Särskilt i Finland var strävandena att minska fångtalet mycket medvetna – och med tiden också framgångsrika. Mellan år 1950 och 2000 sjönk fångtalet i Finland från cirka 190 fångar per 100.000 invånare till cirka 50. Framgången berodde på normalstraff-tänkandet och en ökad användning av åtals-eftergift, villkorligt fängelse och böter för ett stort antal vardagsbrott i stället för fängelse. Också i de andra nordiska länderna bibehölls ett lågt fångtal, cirka 50 till 70 fångar per 100.000 invånare. Det var detta som berättigade att tala om ”nordiska exceptionalismen”.

Medling

Medlingstanken har funnits längst i Norge, där man inrättat särskilda konfliktråd till vilken behandlingen av ett brott kan överföras från de allmänna domstolarna. I Sverige har man infört möjligheten till medling vid brott genom en särskild lag. Sedan år 2008 är alla svenska kommuner skyldiga att erbjuda medling till lagöverträdare under 21 år. Men den ersätter inte åtal och rättegång vid allmän domstol. I Danmark är konflikt-medling oreglerad och har ingen nämnvärd betydelse. I Finland regleras medling vid brott genom lagen om medling vid brott och i vissa tvister. En framgångsrik medling kan beaktas vid beslut om åtal och straffmätning.

Det nordiska samarbetet förändras och försvagas, straffrätten blir europeisk

Någon gång på 1990-talet bröts den tidigare kriminalpolitiska trenden som betonade behovet av minskad repression. Det som kom i stället var en tydlig punitivistisk (straffande) attityd. Den nya trenden syntes först i Sverige genom Justitiedepartementets skrift ”Att renovera en förfallen kriminalpolitik”. Bakom skriften stod den dåvarande borgerliga regeringen, men de andra partierna mötte snart upp i tropp med krav om strängare tag mot brottsligheten. Också i Danmark gjorde man i början av 1990-talet upp med den tidigare liberala kriminalpolitiken. Detta skedde bl.a. genom att politikerna tog klart avstånd från den kriminalvetenskapliga sakkunskapen. ”En god kriminalpolitik behöver inte smakdomare utan tillräcklig sträng konsekvens.”

Ett markant inslag i kriminalpolitiken blev nu också det som träffande har kallats ”*signallagstiftning*”, vars primära funktion är att ”sända signaler”. Denna lagstiftning har en handlingsfunktion; den ska på ett enkelt, synligt och lättförståeligt sätt signalera att ”man gör någonting” åt något som man uppfattar som ett problem. Kriminaliseringen ska också ses som en avledningsmanöver: den ska avleda uppmärksamheten från samhällsförhållanden som skapar aggression genom att stöta ut en eller flera samhällsgrupper (”dom” som syndabockar). Och slutligen har kriminaliseringen en renovationsfunktion: den ska rensa gatubilden från oönskade element genom att spärra in dem.

Den nya trenden innebar flera förändringar. En klar ideologisk förändring var att man övergav den defensiva straffrättspolitik och gick in för en offensiv politik. Gott stöd för detta fick man av EU och EU:s kamp mot brottslighet och brottslingar. Mer konkret innebar det nya kriminaliseringar och straffen för många brottstyper höjdes markant. I domspraxis steg straffen för flera kategorier av brott och fängelsestraff blev ett allt vanligare straff. Fångtalet steg i alla nordiska länder mest i Sverige på några år från under 60 till 80 fångar per 100.000 invånare. Också användningen av fängelsestraff på livstid ökade markant från 105 år 2001 till 155 år 2012. EU-straffrätten uppfattas inte vara ett normativt system utan målsättningen är att realisera särskilda politiska och sociala mål. Ett medel för att säkerställa unionens politik på alla områden som omfattas av harmoniseringsåtgärder för att kunna genomföra dem effektivt.

En faktor som haft stor betydelse för utvecklingen i Sverige är offerrörelsen. Offren har fått allt flera rättigheter och också allt större betydelse som aktiv kriminalpolitiks aktör. Flera av straffskärpningarna har skett efter krav från offerrörelsen. Detta gäller inte minst för våldsbrottens och sexualbrottens vidkommande.

Vart har alla fångar tagit vägen?

Efter år 2005 har fångtalet börjat sjunka. Det är särskilt tydligt i Danmark och Sverige. Antalet fångar i Sverige har minskat med 1000 personer mellan år 2010 och 2014. Minskningen har skett i alla åldersgrupper, men minst för dem över 55 år. Störst är minskningen för dem som är mellan 21 och 44 år. Det finns flera förklaringar till detta. En är att brottsligheten de facto har minskat och därigenom också antalet lagföringar. En annan förklaring är att alternativ till fängelse används alltmer igen. Relativt många fängelsestraff utdöms men de är överlag ganska korta. Motsvarande trender finns både i Danmark och Finland medan utvecklingen i Norge har varit den motsatta. Antalet fångar har ökat så mycket att det år 2014 stod 1.300 fångar i kö för att avtjäna sitt fängelsestraff. Man har försökt hyra fängelseplatser först av Sverige (begäran avslogs) sedan av Nederländerna.

Banbrytare eller eftersläntare?

I min titel ställde jag frågan: ”Har de nordiska länderna varit banbrytare eller eftersläntare när det gäller kriminalpolitiken?”. Efter den granskning jag gjort med en tidsaspekt på 100 år skulle det vara på sin plats med ett entydigt svar. Men det kan jag inte ge. Det blir ett typiskt försiktigt juristsvar: ”Nja... både ock”.

Det gick långt in på 1900-talet innan Norden på något sätt gjorde sig internationellt bemärkt på det kriminalpolitiska området. De rashygieniska strömningarna som fanns särskilt under 1930-talet var lån från Tyskland, ja till och med inspirerade av nazismen. Efterkrigstiden kännetecknades av ökande optimism, reformiver och ökat arbete för ett välfärdssamfund men samtidigt ökade brottsligheten. Positivt var det ökade nordiska samarbete på straffrättens och kriminalpolitikens område. Norden framhövdes även internationellt som en region med väl utvecklat rättsligt samarbete med goda resultat; Kriminalitetskontrollen måste då vara human och empiriskt baserad med en

straffideologi som byggde på en nyklassisk syn. Men Norden var inte föregångare när det gällde påföljder som alternativ till fängelse eller avkriminalisering. Norden har inte varit någon progressiv region när det gäller en rationell kriminalpolitik inom EU. De nordiska medlemsländerna har i många avseenden varit lydiga medlemsländer utan intresse eller förmåga att leda utvecklingen inom EU.

Det intressanta är vad som sker nu med sjunkande brottslighet och sjunkande fångtal. Kan vi möjligen vara optimistiska och igen återfå en tro på en rationell, evidensbaserad och human brottslighetskontroll? ■

Human eller repressiv kriminalpolitik

Skyddsvärnet i Stockholm strävar efter att lyfta relevanta frågor i samhällsutvecklingen, bland annat genom socialpolitiska seminarier som anordnas för att utbyta kunskaper och erfarenheter. Den 28 oktober 2015 genomförde Skyddsvärnet i samverkan med Svenska Fångvårds-sällskapet ett seminarium där kriminalpolitik diskuterades.

Sammanfattat av Rebecca Hagman

Vad är kriminalpolitik?

Skyddsvärnets ordförande Thomas Ekbohm inledde seminariet med att ställa just denna fråga. Kriminalpolitik är summan av det samhälleliga beslutsfattande som rör brottsligheten. Besluten går ut på att – främst genom myndighetsåtgärder – reglera brottsligheten och de medel som krävs för brottslighetens bekämpande.

Kriminalpolitiken kan indelas i

- förebyggande av brott
- bekämpning av brott inklusive arbete inom domstolar, polis-, åklagar- och kriminalvårdsmyndigheter
- minskning av återfall i brott
- skydd av och stöd till brottsoffer

Målet för kriminalpolitiken ”Ett tryggare Sverige” beskrivs i 2015 års budgetproposition:

”Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Det bästa sättet att minska det lidande som brottslighet leder till är att förhindra att brott begås. *Arbetet med att förebygga brott är*

därför högt prioriterat av regeringen. För att skapa ett tryggt samhälle krävs såväl en aktiv och inkluderande välfärdspolitik som ett strategiskt och målmedvetet brottsförebyggande arbete.

De sociala klyftorna behöver minska och människor ges samma förutsättningar att leva ett bra liv. *Det innebär också att personer som verkställer påföljd i anstalt eller frivård ska få hjälp och stöd som syftar till att förhindra återfall och bidra till återanpassning i samhället.* Samtidigt behöver rättsväsendets arbete med att förebygga och beivra brott utvecklas kontinuerligt med kunskap som grund. Verksamheterna liksom lagstiftningen måste anpassas efter de förändrade förutsättningar som teknikutvecklingen och den ökade globaliseringen medför.

För regeringen är det centralt att fler brott förhindras och allt fler brott klaras upp. Det gäller både vardagsbrott och brottslighet som utgör ett hot mot det demokratiska samhället som grov organiserad brottslighet och terrorism. *Samtidigt ska de personer som*

drabbas av brott få stöd och skydd. Vissa grupper är särskilt utsatta för brott. Att ett stort antal personer, oftast kvinnor, varje år blir utsatta för brott av närstående är oacceptabelt. Skyddet mot våld, hot och sexualbrott ska stärkas. Även insatserna mot hatbrott och brott mot yrkesgrupper av särskild betydelse för demokratin behöver intensifieras.

I allt detta arbete är *samverkan central*. Både inom och utom rättsväsendet.”

Kammaråklagare **Jonathan Meyer** som föreläste om dagens ämne på seminariet har berett TfK tillfälle att presentera en sammanfattning av hans föreläsning i separat artikel.

Seminariet avrundades med en het och intressant paneldebatt där Beatrice Ask (M), ordförande i justitieutskottet, Annika Hirvonen (MP), vice ordförande i justitieutskottet, Henrik Tham, professor och forskare samt Jonathan Meyer, kammaråklagare medverkade.

I debatten framgick det tydligt att de medverkande har en del skilda åsikter om vilka insatser som krävs för att förebygga brottslighet och om kriminalpolitiken bör vara mer human eller repressiv.

Annika Hirvonen sade bland annat:

”Satsningar på socialtjänst och psykiatri är det viktigaste för att förebygga brott.” ”Hur ser vi att kommunerna tar sitt ansvar?” ”De pengar som finns inom Kriminalvården bör användas bättre för att få effekt.” ”Sverige kan bli bättre på att förebygga brott.”

Beatrice Ask sade bland annat:

”Som politiker tycker jag att det är för lite debatt om värderingar och principer.” ”Att de

som avtjänat sitt straff ska vara en fri människa, det fungerar bara på pappret idag.” ”Idag undergräver vi alla möjligheter till återanpassning. Arbetschanser och andra förutsättningar för att komma ut i samhället finns inte.” ”När det kommer till att ta steget ut i livet utanför murarna finns det otroligt mycket att göra. Bra sociala kontakter är det som behövs när man kommer ut, och det har man ofta inte. Ideella organisationer och de som gör skillnad kan vara lösningen.” ”En sak ser jag som ett stort bekymmer – vi gör för lite inom Kriminalvården”.

Henrik Tham sade bland annat:

”Sverige har guldläge för närvarande – att återigen bli en nation som är en förebild för andra länder.” ”Vi vet att allmänheten är mycket klok och ligger på en hög nivå. De vill ha en kunskapsbaserad kriminalpolitik.”

Jonathan Meyer sade bland annat:

”Vi kan inte diskutera endast kortsiktigt, det måste vara långsiktigt. Vi behöver investera mer på socialpolitik.” ”De politiska förslag som kommit har varit straffskärpningar. De förslag som vi skulle vilja se med brottsförebyggande effekt lyser med sin frånvaro. Medborgare förväntar sig att politikerna arbetar för att förebygga brott. Inte bara skärpta straff efter allvarliga våldsdåd.”

Seminariet avslutades med att publiken ställde intressanta frågor som diskuterades med panelen. Dagen bidrog med många viktiga reflektioner och diskussioner.

En sak kunde vi konstatera: alla är överens om att Sverige måste göra mer – men vad ska prioriteras? ■

Kriminalpolitik och välfärdssamhällets misslyckanden

Jonatan Meyer föreläste i oktober 2015 på Skyddsvärnet i Stockholms seminarium om "Human eller repressiv kriminalpolitik". Jonatan Meyer har bakgrund som åklagare i Huddinge, Botkyrka och Södertälje. Arbetet som åklagare präglades av att brottsmisstänkta i hög grad belastades av missbruksproblematik, psykiska besvär och låg utbildningsgrad. En återkommande grupp utgjordes av missbrukare som var misstänkta för olovlig körning, ringa narkotikabrott och tillgrepp.

Sammanfattat av Birgitta Göransson

Föredraget inleddes med frågan om *sambandet mellan allmän välfärd, socialt skydds nät och utslagning.*

Utgångspunkten för den allmänna välfärdspolitiken har varit att understödja människors möjligheter till sysselsättning, bostad och relationer. Familje-, arbetsmarknads-, bostads- och skolpolitik syftar på så sätt till att upprätthålla den allmänna välfärden. Det sociala skydds nätet syftar till att förhindra social utslagning och förutsätter tillräckliga resurser i kommuner och landsting. I straffsystemet finns idag bland dömda personer en kraftig överrepresentation av psykisk ohälsa, beteendestörningar, missbruk och låg utbildningsgrad.

2014 års vinnare av Stockholm Criminology Prize, professor Nagin, rekommenderar att politiker lagar det sociala skydds nätet. Nagin betonar tre delar som har direkt bäring på det brottsförebyggande arbetet:

- tillgång till psykiatrisk vård
- tidiga insatser för barn och unga
- tillgång till missbruksvård

Situationen inom den *psykiatriska vården* är ansträngd. I Socialstyrelsens enkäter för 2008 och 2012 bedömde 16 landsting att efterfrågan är mycket större än tillgången. Vårdbehovet ökar och bedöms fortsätta att öka samtidigt som befintliga resurser inte räcker för dagens vårdbehov.

Socialtjänsten har ett brett samhällsuppdrag enligt Socialtjänstlagen med ansvar för familjer, barn, ungdomar och vuxna i behov av stödinsatser. De är en viktig del i det sociala skyddsnetet och i det övergripande brottförebyggande arbetet. De ska stödja bl.a. utsatta barn och ungdomar, missbrukare, brottsoffer och frigivna frivårdsklienter. Samtidigt tillkommer nya uppdrag som arbetet mot hedersvåld eller arbetet mot rekrytering av religiös extremism. Under den förra regeringen minskade det statliga stödet till den kommunala sektorn. 77 procent av socialarbetarna uppger att arbetsbelastningen är hög eller mycket hög, 40 procent att kommunens ekonomi styr valet av insats inte klientens behov och 25 procent anser att de inte kan leva upp till Socialtjänstlagens intentioner.

I stället för tidiga insatser för barn och unga som Nagin rekommenderar riskerar bristen på resurser inom socialtjänsten att leda till en reaktiv strategi där sociala insatser sätts in först som en reaktion på begånget brott *"Bränn en bil – få ett jobb"*. Det riskerar att skapa felaktiga incitament i förhållande till brottsligt beteende.

Missbruks- och beroendevården möter idag inte de behov som finns bland personer med beroendeproblematik och Sverige har hög narkotikadödlighet i jämförelse med övriga Europa. Den senaste statliga Missbruksutredningen syftade till att stärka svensk missbruks- och beroendevård och landade i en mängd förslag och rekommendationer varav några nödvändiga förändringar som att:

- ge hälso- och sjukvården huvudansvaret i stället för delat huvudmannaskap som aldrig fungerat
- införa vårdgaranti för beroendevård
- öka brukarinflytande och skadereducerande insatser

Den förra regeringen valde att avvisa missbruksutredningens förslag. Istället för en välfungerande missbruksvård satsar samhället på straffrättsliga sanktioner mot narkotikamissbruk. Ingripanden mot och lagföring av missbrukare för ringa narkotikabrott är kostnadsdrivande och påverkar inte missbruket.

Straffrättsliga påföljder

Jonatan Meyer framhöll att fängelse utifrån ett brottspreventivt perspektiv generellt är en ineffektiv påföljd. Det beror på att

- resurser binds upp i säkerhets- och förvaringskostnader
- gemensam internering av personer med likartade asociala beteenden och kriminell bakgrund ökar risken för kriminell livsstil efter avtjänad påföljd
- institutionaliseringseffekter medför svårigheter för frigivna att leva i samhället utanför murarna

Trots det är fängelsepåföljden ett nödvändigt inslag i påföljdssystemet. Efter allvarliga våldsdåd finns ett berättigat kollektivt behov att avskilja gärningspersonen från samhället. Patologiska våldsverkare måste inkapaciteras, den planerade och organiserade brottsligheten måste avskräckas och fängelsestraffet behövs som sista alternativ för personer som missköter frivårdspåföljder.

Fängelse bör i hög grad ersättas med ingripande frivårdspåföljder och istället användas som ett sista alternativ vid grav misskötsamhet. Det förutsätter mer ingripande, kännbara och verkningfulla frivårdspåföljder. Resurser behöver överföras till frivården som idag används för säkerhet och förvaring av fängelsedömda. Kostnaden för en fri-

vårdsinsats uppgår i genomsnitt till 244 kronor/dygn att jämföra med 3000 kr/dygn i anstalt.

Politikens utveckling

Jonatan Meyer ställde frågan varför svensk välfärds- och kriminalpolitik utvecklats i motsatt riktning i förhållande till vad forskningen rekommenderar? Professor Henrik Tham har sökt svaret i de ideologiska mål som drev den tidigare regeringen att skärpa straff och försvaga det sociala skydds nätet. Ett längre svar på frågan ger David Garland i boken *the Culture of Control* (2001). I USA såväl som i Sverige hade forskning och expertis starkt inflytande över kriminalpolitiken under hela efterkrigstiden. På 1970-talet polariserades kriminaldebatten utifrån ideologiska skiljelinjer. Det välfärdsinriktade straffsystemet undergrävdes genom politiskt tryck från både höger och vänster och

forskningen inflytande minskade på bekostnad av ideologins. Det var Margaret Thatcher och Ronald Reagan som stakade ut vägen för en mer repressiv kriminalpolitik i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. Linjen visade sig effektiv i senare presidentval. I det amerikanska presidentvalet 1988 förlorade demokraten Michael Dukakis mot republikanen George Bush efter en omfattande kampanj där Dukakis anklagats för att vara ”soft on crime”. Dukakis valförlust lärde mittenpolitiker som Bill Clinton och Tony Blair att aldrig framstå som ”soft on crime” inför väljarna. Svenska politiker har följt i deras fotspår och idag präglas svensk kriminaldebattkrav av ständiga krav på strängare straff; särskilt efter medialt uppmärksammade brott. Samtidigt saknas politiska krav på att införa och stärka brottsförebyggande mekanismer med evidens. ■

I tjänst för att värna mänskliga rättigheter

Europarådet med 47 medlemsländer har ett organ för tillsyn av mänskliga rättigheter CPT (the Council of Europe's Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) Varje land har en medlem i CPT. Den nuvarande svenske medlemmen har tidigare arbetat många år i Kriminalvården. TjK har fått en intervju med Per Granström som fick detta uppdrag under 2014.

När började du i Kriminalvården och var har du varit verksam?

Jag började 1976 efter mina universitetsstudier i företagsekonomi och pedagogik på Kriminalvårdsstyrelsens centrala utbildningsenhet. Jag valde medvetet att söka jobb i Kriminalvården. Kriminalvården var inne i en spännande utveckling efter 1974 års kriminalvårdsreform. Det fanns 13 regioner och i varje region inrättades regionpsykologtjänster som skulle arbeta med rekrytering och personalutbildning. Vi utvecklade ett mycket fruktbart samarbete. Jag var också med och utarbetade det första ledningsutvecklingsprogrammet. En spännande organisationsutveckling genomfördes där

all personal på en anstalt samtidigt utbildades och medverkade i organisationsutvecklingen. Man inrättade också personalbyten mellan olika anstalter för att öka förståelsen för arbetet i olika typer av anstalter och med olika typer av klienter.

Under 8-9 år var jag anstaltschef på Mariefredsanstalten därefter arbetade jag på Huvudkontoret med internationella frågor tillsammans bl.a. med SIDA och utvecklingsprojekt mot de Baltiska staterna innan jag lämnade Kriminalvården och blev chef för Rättsmedicinalverkets Rättpsykiatriska Avdelning i Huddinge 2001.

Generaldirektörerna från Kriminalvården i olika länder sammanträffade en gång per år i s. k. "Round Table" möten. Initiativet till dessa möten hade tagits av dansken Ole Ingstrup som var generaldirektör för Kriminalvården i Kanada. Jag var sekreterare i denna grupp. Genom Kriminalvårdens dåvarande Gd Bertel Österdahl fick jag sekreteraruppdraget och blev också involverad i Europarådets arbete.

Du är nu verksam i Europarådet och CPT. Hur får man ett sådant arbete?

Ett uppdrag ledigkungörs som man kan anmäla sig till. En parlamentarisk grupp föreslår tre namn från det land som har en ledig plats. Europarådets Ministerråd väljer slutligen en av dessa tre kandidater. Det utgår ingen lön men alla omkostnader för resor och uppehälle ersätts enligt schablonbelegg. Uppdraget innebär ett strikt oberoende för varje medlem.

Berätta om Europarådet och CPT

Europarådet är den organisation i Europa som garanterar och värnar om mänskliga rättigheter. Där finns Europadomstolen som medborgare i ett land kan vända sig till i frågor som rör mänskliga rättigheter. Europarådet har 47 medlemsländer. Rådet inrättades 1949 på initiativ av Winston Churchill. Sverige var en av de stater som grundade Europarådet. Europakonventionen är numera svensk lag (1995) och är en viktig bas för verksamheten. Engelsmännen har varit tongivande i Europarådet. När muren föll kom de f.d. kommunistiska staterna också att bli medlemmar. Som enpartistater (s.k. folkdemokratier) var det omöjligt för dem att vara med och intresset var då självfallet dessutom mycket litet från dessa länders sida.

Europarådet har byggt upp CPT som är ett tillsynsorgan utifrån den konvention mot tortyr som finns. Organisationen firar 25 års jubileum i år. Varje stat har en medlem i CPT. Jag är medlem "in respect of Sweden" fram till december 2017.

Hur arbetar CPT?

Vi träffas tre gånger per år i Strasbourg och väljer ut i vilka länder som inspektioner ska genomföras. Olika länder väljs ut olika år. Vilka länder som ska inspekteras väljs i plenum. Efter inspektionerna skrivs rapporter. Rapporterna antas i plenum. Varje land avgör om en rapport ska få publiceras och när detta kan ske. Hittills har nästan alla rapporter publicerats av mottagarländerna. Alla publicerade rapporter (f n 332 stycken) finns på CPTs hemsida. Representanten från ett land deltar inte när det egna landet ska inspekteras. Ungefär var 3:e år blir ett land besökt. Men CPT kan komma tillbaka tidigare för att följa upp de rekommendationer man lämnat och om landet rättat till de brister som påtalats – det sker genom s.k. ad hoc besök.

Vid ett besök, som varar under en – två veckor, träffar man ansvariga ministrar och chefer inom området. CPT besöker sedan olika institutioner som har ansvar för frihetsberövade personer, såsom Kriminalvården, Psykiatrin, LVM- LVU hem, Migrationsverkets s.k. förvar m fl. De enheter som ska inspekteras vet inte i förväg att CPT valt ut dem. CPT kommer oannonserade och de granskar omhändertagande, regelverk, isoleringsgrad, eventuell förekomst av tortyr eller förnedrande behandling etc. Intagna och patienter intervjuas. De kan anmäla sig fritt för att få träffa CPT och ska alltid få tala *enskilt* med CPTs företrädare. Direkt efter

inspektionen överlämnar man en muntlig rapport om vad man funnit till ansvariga chefer och departement.

Vilka frågor har varit i fokus under besök i Sverige! Har inspektionerna haft någon påverkan? Arbetade du med att rätta till brister under din kriminalvårdstid?

En fråga som varit aktuell vid CPTs besök i Sverige rör ju förhållandena på de svenska häktena – dvs frågor som rör restriktioner och häktningstider. Det har varit en återkommande fråga genom åren.

När jag började i Kriminalvården var lagstiftningen inte strukturerad på samma sätt som den är idag. Ser man på t ex häkteslagstiftningen så finns idag – vad man skulle kunna kalla – en ”rättighetskatalog”. Tidigare reglerades dessa rättigheter närmast i de internationella dokument som fanns och finns på området. Det var i dessa som man t.ex kunde finna att en intagen har i det närmaste ovillkorlig rätt till utomhusvistelse en timme om dagen. Nu är det som regel tydligare angivet redan i lagstiftningen.

Jag tyckte att det var bra att kunna utgå från t ex de europeiska fängelsereglerna när t.ex lokala rutiner skulle utformas. Faktiskt ett *praktisk* verktyg med andra ord!

Dom finns att hämta på Europarådets hemsida.

Rent generellt tycker jag nog att JO:s ande svävade över verksamheten och fanns närvarande i det dagliga arbetet.

Men visst begicks fel - och det kommer att begås fel - i en så pass komplicerad verksamhet som kriminalvård faktiskt är. En attityd av att ”ändamålet helgar medlen” är dock ytterst farlig men lurar i vassen i trängda si-

tuationer. ”Säkerhetsskäl” utan närmare analys och definition i det enskilda fallet som grund för ett beslut kan vara en sådan gädda.

Mänskliga rättigheter i verksamheten måste i likhet med demokratin erövrats kontinuerligt.

Du deltar inte i inspektionerna i Sverige. Har du genomfört inspektioner i andra länder? Vilka frågor har lyfts fram?

Jag har hittills deltagit i CPTs besök i Finland och har ytterligare två inplanerade. Vid besöken följer man en ganska noggrant utformad rutin som en standard. Vid besöken kan man följa upp förhållanden som uppmärksammats vid tidigare besök. Vilka sådana kan vara framgår av CPTs tidigare rapporter och får tjäna som en ytterligare utgångspunkt för ett nytt besök.

Gordon Lakes har granskat mord mellan intagna på fängelse och även besökt Sverige. Varför och när var det?

Svensk kriminalvård såg en allvarlig utveckling mot slutet av 90-talet där intagna utövade dödligt våld mot varandra – under en mycket begränsad period inträffade tre dödfall. Den dåvarande generaldirektören – Bertel Österdahl - tillsatte därför en intern arbetsgrupp, som kallades RSS-utredningen (Risk, Skydd och Säkerhet).

Det fanns dock skäl för att också skaffa en oberoende bedömning av situationen – en slags second opinion. Med det syftet kallades Gordon Lakes in. Gordon Lakes var en välrenommerad expert som arbetat för Europarådets räkning i olika sammanhang. Han hade också tidigare varit chef för kriminalvården i England och Wales under en ganska lång period.

Jag ingick i RSS-utredningen – som la fram en rapport 1998 med ett stort antal förslag till förändringar - och jag hade dessutom uppdraget att beledsaga Gordon Lakes vid ett antal anstaltsbesök. Man kan säga att CPTs ansatser och metoder var viktiga i Gordon Lakes arbete även i detta fall; Samtal – ingående – med såväl intagna som personal på *olika* nivåer. Lärorikt.

Behovet av fristående tillsyn av Kriminalvården är viktigt. ”Hemmblindhet” är dessvärre ett vanligt fenomen i verksamheter inom CPTs kompetensområde. Kombinerad hemmblindhet med en dålig organisationskultur uppstår verkligen problem.

Har våldet mellan intagna ökat?

Hot- och våld mellan intagna är ett ständigt närvarande problem att hantera i kriminalvårdsverksamhet.

Att fastställa hur omfattande problemet är innebär svårigheter. Toleranströsklarnas höjd kan variera högst betänkligt och därmed påverkas rapporteringsbenägenheten från personalens sida. Det är viktigt att personalen är medveten om detta och framför allt har ett aktivt förhållningssätt gentemot hot- och våld. Redan på ”RSS-utredningens” tid kunde vi konstatera att narkotikaförekomst på anstalterna var en betydande källa till konflikter mellan intagna. Dagens kriminalvård uppvisar låga nivåer av förekomst av narkotika inne på anstalterna – det har ju kunnat konstateras med objektiva medel. Därmed torde en konfliktkälla ha reducerats jämfört med tidigare.

90-talet innebar också en begynnande framväxt av gängrelaterad brottslighet med åtföljande konsekvenser för anstaltslivet.

Dagens kriminalvård har ju helt andra instrument för anstaltsplacering av intagna och för underrättelsebehandling beträffande intagna. Båda delarna är viktiga för att förebygga hot och våld – men samtidigt instrument som måste användas med stor hänsyn till integritet och liknande hänsyn. Ändamålen och medlen... igen!

Isolering i häkte och på institutioner i Sverige har påtalats? Det kan knappast förekomma om många fångar placeras i samma rum som i en del andra länder. Vilka frågor beaktar CPT då?

En huvudlinje för CPT är att intagna ska ha tillgång till ett eget rum. Realiteter – inte minst ekonomiska - gör dock att det målet inte kan uppnås över en natt. CPT har en standard för krav beträffande yta i en persons-celler respektive celler där flera intagna vistas samtidigt.

Rena logementsrum för intagna möter alltid kritik från CPT. Den modellen har funnits i stor omfattning i vissa delar av Europa och håller på att mönstras ut steg för steg.

Enkelcellsystemet kan förstås leda till isoleringseffekter om de intagna beläggs med restriktioner, som dessutom kan bestå under långa perioder om inget görs för att motverka dem.

Har respekten för mänskliga rättigheter ökat eller minskat under CPT:s 25-åriga verksamhet?

Ser man MR i ett Europaperspektiv i detta sammanhang så måste svaret bli ja, utan tvekan. Idag är det inte många länder i Europa

som står utanför Europarådssamarbetet. När Europeisk konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning – som alltså utgör basen för CPTs arbete – trädde i kraft 1989 så omfattades endast ett mindre antal av Europas stater och kan jämföras med dagens 47.

Det ska också tilläggas att sedan den 1 juli 2011 har JO en särskild enhet med uppgift att bevaka att människor som är frihetsberövade inte utsätts för grym, omänsklig, eller annan förnedrande behandling eller be-

straffning. Den verksamheten bygger på FN:s konvention mot tortyr och annan omänsklig behandling (OPCAT) som Sverige anslöt sig till 2005 och är en nationell bas för nationell tillsyn inte minst ur ett MR-perspektiv. Den enheten - som kallas OPCAT-enheten - genomför ett stort antal besök inom Sverige varje år och redovisar sina rapporter på JO:s hemsida.

Att säga att det idag inte förekommer vare sig tortyr eller förnedrande behandling av frihetsberövade i Europa kan man dock tyvärr inte göra. ■

Behöver kriminalvården sin historia?

Kriminalvården drar in sitt stöd till Sveriges Fängelsemuseum i Gävle

Samtidigt med att regeringen ifrågasätter hur det kommer sig att antalet årsarbetskrafter i Kriminalvården ökat med över 1000 personer under senare år upp till 11 000 anställda (enligt Kriminalvårdens hemsida) och detta på samma gång med en något minskande klientpopulation, meddelas att Kriminalvården "inte längre har möjlighet" att stödja verksamheten vid Sveriges Fängelsemuseet i Gävle. Kriminalvårdens Kamratförening beklagar detta men hoppas på en ändring och en lösning som möjliggör en fortsättning på en mycket professionell och historiskt och inte minst för framtiden värdefull verksamhet.

På ett flertal anstalter finns glasmont-
rar och särskilda lokaler med histo-
risk dokument, minnesböcker och
olika historiska föremål, som man vill visa
upp för ny personal och besökare. Att be-
skriva den tidigare verksamheten är ansedd
som betydelsefull för att förstå dagens kri-
minalvård. Kriminalvårdens historia är sär-
klassigt mest omfattande beskriven vid Sve-
riges Fängelsemuseum i Gävle. Verksamhe-
ten, som i nuvarande form startade 1999,
drivs som en ideell förening och har inget
vinstsyfte, mer än att verka för att täcka kost-
nader för densamma. Museet har under lång
tid från Kriminalvården erhållit bidrag, som
bl.a. täckt personalkostnaderna (ca 1 miljon
kr 2015). Verksamheten invigdes för övrigt
officiellt 2004 med tal av både den före detta
generaldirektören Bertel Österdahl och den

då aktuella generaldirektören Lena Häll Er-
iksson. Den före detta generaldirektören
Lars Nylén inrättade 2007 en intendentur-
tjänst vid museet. På museets hemsida kan
vi bl.a. läsa att "Vi ansvarar för Kriminalvår-
dens kulturarv. Det betyder att vi har uppdra-
get från Kriminalvården att visa, förvalta,
bruka, insamla och dokumentera kulturarvet
i både dåtid och nutid med fokus inställt på
framtid." Kamratföreningen har både be-
sökt museet och har haft flera kontakter
med museet under åren.

I dagarna har Kriminalvården, genom
chefen för avdelningen för kommunikation
Pelle Ekman, meddelat att "Kriminalvården
kommer fortsättningsvis inte att ha möjlighet
till det. Vi kommer därför att avveckla bidra-

get från årsskiftet. Vi inser naturligtvis att detta är ett stort avbräck för verksamheten. För att underlätta en anpassning till de nya förutsättningarna för föreningen kommer myndighetens bidrag att utgå i nuvarande omfattning under en övergångstid på 18 månader, from 1 januari 2016 tom 30 juni 2017.

Redan i slutet av september 2015 aviseras att en indragning av stödet kunde komma att ske. Den ideella föreningen Sveriges Fängelsemuseum i Gävle skrev då till generaldirektör Nils Öberg och vädjade om fortsatt stöd. Då detta kom till vår kännedom skrev Kamratföreningen i samma ärende till regeringen med en vädjan att regeringen skall föra in i regleringsbrevet att Kriminalvården skall värna sin historia och fortsatt stödja verksamheten i Gävle, alternativt att regeringen skall öronmärka medel i likhet med vad som gäller ett antal andra organisationer, som Kriminalvården samverkar med. Vi har ännu inte erhållit något svar på vår skrivelse.

Vi har förstått att någon närmare analys av konsekvenserna som följer av detta besked tydligen inte finns, t.ex. i fråga om vad som ska hända med de historiska samlingarna. Vi känner också till att museets arbete innehåller så mycket mer än vad som syns på ytan: utställningar och visningar. Den inre verksamheten handlar inte heller bara om att samla, utan också om att förvalta, bygga och fördjupa kunskap. Besvara förfrågningar. Att ordna, fotografera och registrera de samlingar som kommer från hela landet, och tillgängliggöra dessa i utställningar, som utlån till andra kulturinstitutioner och via nätet.

Det vore mycket olyckligt om konsekvensen av den idogt och kontinuerligt uppbyggda verksamheten vid museet inte kommer att kunna drivas vidare. Självfallet borde Kriminalvården värna sitt historiska arv i likhet med vad som äger rum inom andra verk, t.ex. polisen som har ett museum som neutral plats för medborgarna att mötas på. Kriminalvården angår alla i samhället. Det är ett engagerande ämne. Det är därför viktigt att ha en neutral plattform för att diskutera kriminalvård, då den praktiska verksamheten bedrivs i mer eller mindre slutna miljöer.

Sammanfattningsvis bygger Kriminalvårdens kvalitet och utformning på vad många tillsammans byggt upp under lång tid. Utan detta "historiska" mångåriga arbete hade vi idag inte den Kriminalvård, som ofta lyfts fram som ett föredöme internationellt och som generaldirektör Öberg helt nyligen fick ta emot en utmärkelse för, i kraft av att han som myndighetschef "... på ett framstående sätt bidragit till främjandet av en professionell och human Kriminalvård". Den utmärkelsen hade näppeligen kunnat delas ut om Kriminalvårdens arbete hade startats från noll för bara cirka fyra år sedan. Kamratföreningen hyser därför förhoppningar om att både regeringen och Kriminalvården ska värdera den historiska fortlöpande verksamheten vid Sveriges Fängelsemuseum i Gävle, på samma sätt som vi och vad vi vet många andra gör, och ändra nu lämnat besked om indraget stöd och i stället ge fortsatt stöd till en välfungerande och viktig verksamhet.

Kriminalvårdens Kamratförening

Sten-Åke Lövdahl, ordförande

Se vidare: www.sverigesfangelsemuseum.se

Hälsobefrämjande arbete på anstalten Tidaholm

På anstalten Tidaholm har vi bestämt att främja intagnas hälsa och deras möjligheter att bibehålla en sund livsstil. Vi vill hälsoprofilera anstalten. Många intagna hos oss tillbringar många timmar med hård träning och efterfrågar ohälsosamma kosttillskott. Vi vill informera intagna om kost, träning och hälsa för att inspirera till en sundare livsstil som de kan ta med sig efter villkorlig frigivning.

Av Henrik Vang och Jesper Liljebladh

Bakgrund

Det hälsobefrämjande arbetet består av många delar och när vi i en grupp sammansatt av representanter från olika yrkesgrupper diskuterade och inventerade delarna konstaterade vi att vi har sjuksköterska som erbjuder ankomstsamtal med klientens om hans hälsa och kan följa upp den men även remittera vidare till läkare, psykolog, psykiater, tandläkare eller optiker. Flera programledare ger programmen: VPP, One-to-One, ETS, Våga välja, Prism, ÅP och MIK.

Vi har ett väl utrustat gym och en stor idrottshall där det finns möjlighet att ge en bred variation på träningsaktiviteter. Konditionsmaskiner finns där men är också placerade på avdelningarna. På anstalten arbetar en idrottslärare som besvarar frågor och kan ge tips och råd vad gäller träning. På rastgårdarna finns det möjlighet till beachvolley.

På vissa avdelningar sköts kosten genom självförvaltning. Återkommande hålls det matlagning i grupp bl.a. i form av grillning. Kocken har ett hälsotänk i sin matsedelsplanering och intagna har även möjlighet att handla sina egna ingredienser via kioskverksamhet. Hälsobefrämjande miljö finns i det avseende att det finns utrymme att odla grönsaker etc. på rastgårdarna och även arbetsuppgifter som innefattar skötsel av rastgården.

På anstalten finns det ett lärcentrum som erbjuder grundläggande och gymnasial vuxenutbildning samt SFI. I verkstäderna finns det möjlighet till utbildning inom plåtindustri, träindustri och svetsning.

Kontakten mellan intagna och deras barn är viktig för intagnas psykiska välbefinnande. Att kunna ha kontakt med sina barn, följa deras vardag och ge barnen något positivt, t ex i form av att de intagna själva läst in Godnattsagor till barnen på en Cd skiva,

stärker intagnas psykiska hälsa. Under hösten har även det nya föräldragruppermaterialet "För våra barns skull", som syftar till att stödja föräldrar i föräldrarollen, börjats användas.

Mål för det hälsobefrämjande arbetet

Målet var att nå alla intagna med information och inspiration kring kost, träning och hälsa och öka deras deltagande på fritiden. Aktiviteten skulle också stärka samverkan mellan olika yrkesgrupper och bidra till en stödjande miljö. Intagna skulle få verktyg för att kunna bibehålla en god hälsa och sund livsstil efter villkorlig frigivning. Intagna skulle lära sig mer om träning, vardagsmotion, avslappning, yoga och stressreducering. De skulle också få kunskaper om skador, rehabilitering och kostvanor.

En Hälsoinspirationsdag genomfördes, som innehöll information till alla intagna i mindre grupper om träning och föreläsning om kost. Information gavs om de olika födoämnesgrupperna: kolhydrater, fett och protein. En inspirerande instruktör körde ett träningspass och lät intagna träna och lära sig hur man tränar rätt. Intagna fick ställa frågor som besvarades.

En enkät lämnades ut där intagna fick besvara frågor om Hälsoinspirationsdagen. Samtliga tyckte de fått viktig information, som ökat deras kunskap om träning, kost och hälsa. Kunskap som de skulle ta med sig

i sin fortsatta träning. De var nöjda med frågestunden. Det enda negativa som togs upp (och det gjorde alla) var att detta var en engångsföreteelse. Alla ville att dagen skulle upprepas kontinuerligt från en gång i veckan till en gång i månaden. Många tackade för detta initiativ.

Arbetet med att nå ut med information och inspiration till alla intagna pågår. Vi håller på att ta fram en film med information och träningsövningar som idrottslärarna spelat in. Den ska brännas på dvd och sändas på anstaltens kanal så att intagna kan titta på den i sina celler. Den dvd:n och yoga dvd:n kommer sedan att rulla på anstaltens interna kanal.

Vår kvc Sanela Ovcina ansökte och fick del av extra medel för att vi skulle kunna förverkliga dessa hälsobefrämjande insatser. Att ha en god fysisk och psykisk hälsa, träna på rätt sätt och äta nyttig mat samt minska stressen är en grundförutsättning för att andra insatser som Kriminalvården genomför ska fungera optimalt som skolutbildning, yrkesutbildning och programverksamhet. Hälsobefrämjande arbete borde läggas in som en del i framtida programbudget så att insatserna blir en del av vardagen på anstalten och inte som nu blir beroende av eldsjälarna inom personalgruppen och tillfälliga medelsansökningar. ■

Henrik Vang och Jesper Liljebadh

Kriminalvårdsinspektör
respektive
Idrottslärare och lärare

Insatser i samhället är avgörande för återfall

Av Thomas Ekbohm

I en DN-artikel 25 september 2015 har två professorer i psykologi, Ulf Lundberg och Gunnar Aronsson, hävdad att sjukskrivna sällan kan komma tillbaka till arbetsplatsen enbart genom enskilda behandlingar som sjukgymnastik, kbt och medicinering. Det är på arbetsplatserna som utveckling måste ske för att de sjukskrivna ska lyckas fungera igen.

För mig är det mycket tydligt att detta tänkande kan tillämpas på återfall i brott.

När kriminalpolitiker förväntar sig att återfall i brott efter frigivning helt förebyggs genom behandling i anstalt så har de inte stöd i verkligheten. Behandlingsprogrammen i anstalt har utvecklats men har ändå visat svaga effekter på återfallen.

Precis som för sjukskrivna som vill tillbaka i arbetet behöver de frigivna en miljö som ger dem stöd och hjälp till självhjälp på dramatiskt annorlunda sätt än idag. Psykolog professorerna talar om vikten av att de som

återvänder från sjukskrivning behöver ”stöd från arbetsledning och arbetskamrater, arbetsträning, förändrade arbetsuppgifter och arbetsförhållanden”.

De frigivna behöver aktivt stöd från den organisation som idag har ansvar för villkorligt frigivna, Frivården. Detta stöd måste handla om en kraftfull kontinuerlig handledning av de frigivna som bygger på nära relationer, tydlighet och utbyggd strukturerat samarbete med människor i olika föreningar, organisationer och myndigheter. Resurser borde flyttas från anstalterna till Frivården.

Kring den frigivne måste finnas stödfunktioner som konkret innebär att den frigivne inte lämnas ensam utan integreras i olika typer av föreningsliv och kamratskap. Arbetsuppgifter och arbetsförhållanden måste utvecklas så att de blir realistiska för en anpassning.

Kriminalvården har en oanvänd yta i samhället som man inte använder. Frivården begränsar sig alltmer till sina kontor. Frivårdarna borde finnas ute i samhällets olika sammanhang, i föreningsliv, på ungdomsgårdar, i klienternas närhet. De ska vara mer med klienterna, mindre i möten med socialtjänst mm. Som förebyggare av brott har de en legitimitet att finnas överallt där de kan göra just det, förebygga brott. De system som finns med uppsökande trygghetsvårdar som finns i olika ideella organisationer. Skyddsvärnets trygghetsvårdar, SAFE, arbetar på kvällar och helger på plattan på Sergels torg i Stockholm. De är en förebild.

Kriminologen Ronald Clarke har visat hur samhället genom olika konkreta åtgärder kan skapa situationer som förebygger brott. Det gäller även efter frigivning. Att fastna i att ensidigt fokusera på att ändra de intagnas och de frigivnas beteenden räcker inte. Vi måste öppna en diskussion att också se över och utveckla strukturerna i samhället.

Vi måste skapa strukturer som inbjuder till personlig utveckling, som gör klienterna mindre rädda och ökar deras självförtroende och hopp om en positiv framtid.

I dessa strukturer minskar behovet av kontroll. Där växer en ömsesidig tillit fram.

I utbyggnaden av ett mer konstruktivt ansvarstagande för de frigivna har civilsamhället en särskilt viktig roll. De ideella organisationerna kan bidra med skyddsnet och inspi-

lera till ökat självförtroende och aktivt agerande. Bra exempel är den övergång från fängelse till samhörighet som X-Cons och KRIS erbjuder.

Det är viktigt att frigivna och frivårdsklienter inte isoleras i getton. Strukturer som inbjuder de isolerade att delta i inkluderande sammanhang måste byggas ut. Detta självklara påpekas bl.a. av forskarna Filip Estrada, Susanne Alm, Olof Bäckman och Anders Nilsson vid Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet i deras projekt Individuella resurser och strukturella förutsättningar.

De utgår från ett perspektiv där inte bara individuella förutsättningar och resurser spelar roll för livschanser utan även strukturella förhållanden, som utbildningssystem, arbetsmarknad och kriminalpolitik.

I en debattartikel i DN 11 november 2015 skriver akademikerna Susanne Dodillet, Sverker Lundin och Ditte Storck Christensen:

” Ett rättvist och hållbart samhälle skapar man inte genom mer skola och utbildning, utan genom att minska klyftorna mellan olika positioner och arbetsplatser”.

Hur länge ska vi vänta på att kriminalpolitikerna inser att insatser med behandling av individer måste kompletteras med strukturella lösningar? ■

Thomas Ekbom är ordförande i Skyddsvärnet i Stockholm och medlem i TfK:s redaktionskommitté

I korthet

Meddelande av dom i arbetsmiljömål efter mord på häkte

Svea Hovrätt fastställde i slutet av september tingsrättens friande dom i arbetsmiljömålet efter det att en kriminalvårdare mördats av en intagen på häktet Huddinge.

I oktober 2011 mördades en kriminalvårdare av en intagen på häktet Huddinge. Den intagne dömdes för mord till livstids fängelse. Åklagaren åtalade därefter, kriminalvårdschefen och två kriminalvårdsinspektörer för arbetsmiljöbrott. De tre cheferna frikändes i tingsrätten men åklagaren överklagade och begärde att kriminalvårdschefen och en av kriminalvårdsinspektörerna skulle dömas för arbetsmiljöbrott, genom att av oaktsamhet ha brutit mot bestämmelserna i arbetsmiljölagen. Hovrätten kom fram till att bevisningen inte är tillräcklig för att åtalet ska bifallas. Rutiner fanns på häktet Huddinge. Ingen kritik mot rutinerna hade framförts och de hade fungerat under lång tid. Det var enskilda arbetstagares misstag eller glömska den aktuella dagen som fick till följd att rutinerna inte följdes.

Statistik över avlidna på grund av dödligt våld i USA

Amerikanska medborgares största rädsla är terrorism. Enligt statistik från U.S. State Department har totalt 3380 amerikaner dött på grund av terrorism från 2001 till 2013. Under samma tidsperiod har 406496 amerikaner dött på grund av vapen på amerikansk mark. Det dödliga våldet i USA har ökat från 29573 år 2001 till 33636 år 2013 medan amerikaner som dött på grund av terrorattacker sjunkit till 20 per år 2010 till 2013.

Videospel med våldsamt innehåll ökar aggressiviten

Videovåld med våldsamt innehåll är förenat med ett ökat aggressivt beteende hos dem som spelar framgår av en ny rapport från American Psychological Association, APA (*Technical Report on the Review of the Violent Video Game Literature*). Enligt arbetsgruppen leder spelen till aggressiva känslor och minskade känslor av empati. Men det saknas tillräckligt stöd för att påstå att sådant spel även leder till kriminellt våld eller annan brottslighet. Underlag till rapporten är över 300 vetenskapliga studier som publicerats mellan 2005 och 2013.

Proposition 47 i Kalifornien förändrad syn på narkotikabrott

I november förra året röstade 58 procent av Kaliforniens väljare ja till Proposition 47. Därmed var innehav av mindre mängder av droger som cannabis, kokain, metaamfetamin och crack inte längre grovt narkotikabrott. Förändringen har stora konsekvenser för tiotusentals människor, ett mindre innehav av crack gav tidigare fem års fängelse. Proposition 47 visar på ett nytt sätt att se på droger och straff i USA. Kriget mot droger är över. Tidigare ansågs droginnehav vara ett grövre brott som gav fängelse. Nu ändras det till förseelse som ger villkorligt straff eller böter. I Kalifornien har omkring 40 000 personer dömts varje år för brotten i Proposition 47. Lagen gäller retroaktivt och hittills har 4000 fångar släppts från Kaliforniens fängelser. Lagen ska inte ses som en väg mot legalisering men den frigör fängelseplatser i överfulla fängelser.

Barnperspektiv på Polismuseet

Barn och ungdom med förälder/familjemedlem i fängelse (Buff) har en utställning "Andra sidan murarna" på Polismuseet som öppnar

den 21 november. Barn och unga som har eller har haft en förälder på anstalt har varit med och skapat utställningen. I Sverige har cirka 30 000 barn en förälder på anstalt eller inom frivård. Föreningen Bufff (hette tidigare Bryggan) är en förening som har en stödjande och rådgivande funktion för barn och föräldrar. Bufff har lokala föreningar i olika delar av Sverige. På föreningen kan barnen träffa andra i samma situation och prata fritt om sina bekymmer. Föräldrar kan få stöd vid permissioner, barn stöd vid besök i fängelse m.m.

Intagna i fängelse har för lite att göra

Brå har genomfört en studie om intagnas sysselsättning (*Arbete, utbildning och behandling i svenska anstalter. En studie om intagnas sysselsättning*, Brå 2015:20). De flesta intagna har inte sysselsättning som fyller dagarna och den är inte anpassad efter deras behov. Kriminalvården har allt svårare att få in uppdrag till arbetsdriften. De intagna efterfrågar främst och uppskattar mest att få gå en utbildning eller delta i ett behandlingsprogram. Utbudet av sådan sysselsättning har ökat under senaste åren, men efterfrågan är större än tillgången. För Kriminalvården är det en utmaning att matcha lämpliga sysselsättningar till

de intagnas förutsättningar och behov. Här finns utrymme för Kriminalvården att förbättra sitt arbete menar Brå.

Manipulerade matcher – kriminalitetens väg in i idrotten

Matchfixning förekommer främst inom fotboll men även inom basket. Enskilda spelare utsätts för hot och utpressning av kriminella grupperingar, och det finns exempel på att klubbledningar misstänks ha värvat korrupta spelare enligt en ny Brå rapport (*Matchfixning, Manipulation av matcher och spelmarknad* Brå 2015:18) Misstänkta fall har förekommit från superettan ner till division 3. Initiativet till matchfixning kommer oftast från aktörer utanför idrotten men flera kategorier av initiativtagare både inom och utanför idrotten har identifierats. Få idrottare behöver vara involverade för att ge en stor vinstutdelning. Brå har även sett tecken på att vinster från matchfixning finansierar annan brottslighet. År 2012 kom den första svenska polisanmälan om en misstänkt manipulerad fotbollsmatch. Därefter har det fram till 2014 kommit in 20 anmälningar. Men ännu har ingen dömts och många utredningar har lagts ner.

TfK på Facebook

Nu finns Tidskrift för Kriminalvård på Facebook!

Tanken är att alla intresserade prenumeranter ska ha en plats där olika artiklar i tidskriften kan diskuteras och där alla kan komma med förslag till ämnen som bör fångas upp i TfK.

Du som är tveksam till att skriva i Facebook kan ha ett konto enbart för att skriva på TfK's sida och läsa vad andra har skrivit. Ditt eget liv kan du hålla för dig själv.

Fler skjutningar i landet

I en kortanalys från Brå i november 2015 påvisas att skjutningar i samband med brott har ökat med 20 procent mellan åren 2006 (306 stycken) och 2014 (365). Under samma period har skottskadorna ökat med nästan 50 procent allt från fullbordade fall av dödligt våld till lindriga skador.

Skjutningarna har minskat i Västra Götaland och ökat i Stockholm och Skåne län. I socialt utsatta områden har skjutningarna ökat särskilt mycket. I de områdena var antalet anmälda skjutningar per 100 000 invånare, fem gånger vanligare än i övriga delar av landet.

Kriminalvården i Sverige och Kenya samarbetar

Samarbetet startade egentligen redan år 2006 av Utlandsgruppen på Kriminalvårdens Huvudkontor. Under två veckor besökte tre kriminalvårdare kenyansk kriminalvård, olika anstalter och frivård runt om i landet t ex Nairobi Remandee med 5000 intagna på 800 platser. Av 55000 fångar på olika anstalter satt 40 procent och väntade på rättegång. Ett seminarium anordnades med representanter från hela rättssystemet, där utvecklingsbehoven sattes på pränt. Samhällstjänsten utvecklades snabbt av en kompetent frivårdsledning. Av olika anledningar fick inte Kenya projektet fortsätta utvecklas.

Nu är Kriminalvården i Sverige på plats igen i Kenya med två erfarna kriminalvårdare som bl.a. ska få fart på alternativa frivårdspåföljder. Sida finansierar ett treårigt projekt. I Kenya finns liknande svårigheter som i Sverige när det gäller domstolarnas tilltro till straff i frihet och det utanförskap som dömda möter efter avtjänat straff. Den kenyanska frivården befinner sig fortfarande i sin linda och är helt skild från anstalterna. Positivt är att lagutrymmet redan finns för att fler ska få frivård. Det ska anordnas workshops i risk- och behovsbedömning och nästa år ska chefer och personal utbildas inom en rad områden.

Stärkta insatser för unga i Kriminalvården

Unga döms ofta till frivårds-påföljd eller korta straff i fängelse. Tiden Kriminalvården har att påverka dem är begränsad. Kriminalvården måste påverka dem från första dagen i häkte till sista under övervakning. Det handlar bland annat om psykologstöd, motiverande samtal och ett närmare samarbete med övervakningsnämnderna för beslut om behandling och drogkontroll. Unga klienter har även tidigare erbjudits både sysselsättning och struktur men på deltid. Nu ska fokus ligga på de ungas återanpassning veckans sju dagar och personaltätheten ska ökas. Kriminalvårdens mest erfarna och välutbildade personal kommer att finnas i expertteam runt den unge. Nya ungdomsavdelningar öppnar på anstalterna Saltvik och Haparanda. Ungdoms-avdelningar finns redan idag på Kristianstad, Borås, Hällby, Täby och Luleå.

En nestor har gått bort

Nils Christie dog i maj 2015, 87 år gammal. In i det sista engagerad i samhällsfrågor genom debattartiklar och möten med politiker. Alltid med människan i fokus. Nils Christie värnade den fria forskningen och ansåg att forskningen ska drivas i dialog med det omgivande samhället, av nyfikenhet och med kritisk hållning. Den ska inte styras. Ord kan skapa broar men också barriärer. Vi måste värna om vardagliga små ord och inte låsa in oss i specialiserade experttermer.

Nils Christie rekryterades 1954 till det första institutet för kriminologi och straffrätt i Norge. År 1959 blev han filosofi doktor och 1966 Norges förste professor i kriminologi. Han var med och startade det Nordiska samarbetsrådet för kriminologi 1962 och blev dess ledare 1979-1982. Han prisbelönades många gånger och fick tre hedersdoktorat. Han skrev 15 böcker och har översatts till 20 olika språk.

Nils Christie reste runt i världen för att sprida kunskap om en human kriminalpolitik och färre fängelsepåföljder. Vi minns hans viktiga bok om Pinans gränser där han just benämner fängelsestraff med de ord som avses, straff = pina, när man väljer att använda fängelse och höja straffen, som inte har effekt på kriminalitet varken för individen eller samhället, utan egentligt bara har skadeverkningar.

Narkotikapolitiken var ett område där han vände upp och ned på samtidens tänkande. Tillsammans med Kjetil Bruun gav han ut boken *Den gode fienden* som visade hur narkotikan blev en god fiende på vilken de flesta samhällsproblem kunde projiceras. Moraliska paniker kunde skapas med åtgärder i form av tvångsvård och kriminalisering av drogmissbruk i stället för vård och behandling. Nu 40 år senare har vetenskap, erfarenhet och samhällsdebatten kommit ikapp. Epoken "War on drugs" ersätts med folkhälsoinsatser och vård. Nils Christie var en strålande föreläsare som engagerade alla olika typer av åhörare. I Norge inspirerade Christie till skapandet av Konfliktråd som ett alternativ till att lösa konflikter i domstol och inspirerade på det sättet utvecklingen av Restorative Justice - Reparativ Rättvisa.

Nils Christie hade en grundläggande tro på vanliga människors visdom och uppfinningsrikedom. Han ville stärka det civila samhället och undrade ständigt varför vi inte organiserar samhället så att denna visdom och uppfinningsrikedom får komma till uttryck.

Tankarna i boken *Om skolan inte fanns* (1971) är fortfarande högst aktuella. Läs gärna den. En viktig medmänniska med viktiga budskap har lämnat oss.

Birgitta Göransson

Frans Schlyter

Dags att notera i almanackan att
Svenska Fångvårdssällskapets årsmöte 2016
kommer att hållas den 31 mars.

Bäste läsare av Tidskrift för Kriminalvård!

Alla som är engagerade i arbetet med tidskriften arbetar ideellt.

Vi behöver dig som betalande prenumerant!

Gå till formuläret på hemsidan och anmäl dig.

Dags att förnya din prenumeration?

Enbart prenumeration på tidskriften kostar 200 kronor per år

Medlemskap för privatpersoner i Svenska Fångvårdssällskapet

inklusive tidskriften kostar endast 150 kronor

Plusgirokonto 29 80 60 - 5

Skriv namn och adress tydligt på avin

eller i meddelandefältet på internet.

Fyll gärna i din e-postadress
och anmäl adressändringar på hemsidan.

www.tfkriminalvard.org

